

Таксономічне багатство мишовидих гризунів НПП «Сколівські Бескиди»

Надія СТЕЦУЛА

Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка;
nadya739@mail.ru.

Вступ

Проблема збереження біорізноманіття є однією з актуальних на сучасному етапі розвитку суспільства. Гірські екосистеми характеризуються високим видовим багатством за рахунок вертикальної поясності ландшафтів. У зв'язку із потребами людства вплив на природні екосистеми посилюється. Головними загрозами біорізноманіття природних екосистем є видобування корисних копалин, зменшення площі лісів, неконтрольоване рекреаційне навантаження, нераціональне використання біоресурсів. Всі гірські екосистеми мають низьку стійкість до господарської діяльності людини. Антропогенна діяльність поширюється на цілу екосистему. Наслідком стане руйнування існуючих екологічних зв'язків та деградація природних угруповань, неспроможність їх до самопідтримування, що приведе до зникнення видового багатства фауни.

З метою збереження біорізноманіття і раціонального використання територій карпатських регіонів створено НПП «Сколівські Бескиди». Великий інтерес дослідників викликає оцінка ресурсного потенціалу цієї території. Цінним структурним компонентом біотопів є мишовиді гризуни, оскільки вони впливають і визначають розвиток біотопів, їх використовують для визначення цінності території з погляду охорони природи. Метою нашого повідомлення є характеристика видового й таксономічного багатства мишовидих гризунів НПП «Сколівські Бескиди», що дасть змогу забезпечити тривале і збалансоване використання території Парку.

Результати та їх обговорення

Екосистеми Парку забезпечують співіснування 10 видів мишовидих гризунів з 8 родів двох родин. *Родина Мишеві* (Muridae) нараховує 5 видів 4-х родів: мишка лучна, миші польова і хатня, мишаки жовтогрудий і лісовий. *Родина Щурові* (Arvicolidae) – 5 видів з 4-х родів: нориця руда, щур гірський, полівки підземна, північна, звичайна.

Різні типи біотопів заселяють угруповання мишовидих з різною кількістю видів. Для всіх ділянок прийнято такі скорочення: БУК – буковий ліс 500–1050 м; БУЯ — буково-ялиновий ліс 565 м; ГБУ – грабово-буковий 610 м; ХВО – хвойні ліси 500–980 м; МШ – мішаний ліс 615–840 м; ЗРБ – зруб 2001 р. (525 м) і 2004 р. (850 м); ЛУК – луки 500–1268 м.

Найбільшим видовим багатством характеризуються наступні біотопи (табл. 1): луки (10 видів), буково-ялиновий ліс, зруби (по 9 видів). У грабово-букового лісі виявлено найменше видове різноманіття, що свідчить про його вузьку специфічність, і цей біотоп не забезпечує підтримку наявного в Парку видового різноманіття гризунів. Більш стабільними показниками (від 6 до 8 видів) видового різноманіття характеризуються хвойні, букові й мішані ліси, що є найбільш притаманними для гірських екосистем. Власне, ці біотопи є корінними екосистемами НПП.

Цікаву позицію займають зруби і буково-ялиновий ліс – в них видове різноманіття найбільш наближене до максимального. Це говорить про їх високу доступність для заселення мишовидими та забезпечення цієї групи належними екологічними умовами (зокрема, кормовою базою).

Треба зазначити, що видове різноманіття прямо залежить від кількості зловлених мишоподібних гризунів у біотопах (кількість виявлених видів нерідко пропорційна числу здобутих особин). На луках зловлено найбільшу кількість особин, що, можливо, і визначає високе видове багатство гризунів цього біотопу. У біотопах буково-ялинового лісу і на зрубках здобуто найменшу кількість особин (35–37 екз.), проте кількість видів тут висока – 9. Можна сказати, що ці два біотопи здатні найбільше підтримувати високий рівень видового різноманіття родентофауни Парку.

Узагальнюючи отримані дані щодо показників видового багатства у біотопах Парку, ми проаналізували показники таксономічного багатства. Максимальне таксономічне багатство виражене у наступних п'яти біотопах (за убутанням): ЛУК > ЗРБ = БУЯ > ХВО > МШ > БУК > ГБУ.

Для біотопів ЛУК (20 таксонів), ЗРБ і БУЯ (18 таксонів) спостерігається надлишковість таксономічного багатства.

Таблиця 1. Таксономічне багатство мишовидих гризунів за основними біотопами* НПП «Сколівські Бескиди»

Види таксонів	БУК	БУЯ	ГБУ	ХВО	МШ	ЗРБ	ЛУК
Види	6	9	5	8	7	9	10
Роди	5	7	4	6	6	7	8
Родини	2	2	2	2	2	2	2
Таксономічне багатство	13	18	11	16	15	18	20

* Скорочення назв біотопів див. вище.

Це пояснюється тим, фауністичні угруповання, які сформовані в біотопах штучного походження (принаймні, значної їх частки), можуть включати значну частку вселенців із суміжних біотопів і високу частку адвентивних видів (напр., *Mus musculus*), а також представників рівнинних угруповань, що проникають в гірські угруповання (напр., *Microtus arvalis* або *Apodemus agrarius*) саме через ці біотопи.

Хвойні, букові та мішані ліси є корінними стаціями гірсько-лісових гризунів, про що свідчить їх стабільна якісна структура угруповань і їхня здатність підтримувати таксономічне різноманіття фауністичних комплексів НПП загалом. Угруповання із значною кількістю видів, але нерівномірним співвідношенням їх чисельностей, буде характеризуватись нижчим показником різноманіття, ніж угруповання з менш видовим багатством, однак із рівномірнішим співвідношенням чисельності видів.

Висновки

- 1) Результати дослідження свідчать про відмінності видового складу між різними типами угруповань, що формуються у різних біотопах.
- 2) Видове різноманіття мишовидих гризунів НПП «Сколівські Бескиди» залежить не тільки від загального розміру Парку, скільки від мозаїчності його біотопів як місць оселення фауни.
- 3) Видове багатство у кожному з угруповань сформоване завдяки стабільній системі співвідношень чисельностей різних видів.
- 4) Максимальне таксономічне багатство характерне для луків, зрубів та буково-ялинового лісу. Такі біотопи в найбільшій мірі здатні підтримувати високий рівень видового різноманіття родентофауни.
- 5) Хвойні, букові та мішані ліси підтримують таксономічне різноманіття фауністичних комплексів НПП загалом.

Ємельянов І. Г., Полуда А. М., Загороднюк І. В. Оцінка біорізноманіття екосистем на прикладі деяких територій Чернівецької та Київської областей // Вісник Запорізького національного університету. – 2008. – № 1. – С. 72–83.

Загороднюк І. Раритетна фауна та ознаки раритетності // Раритетна теріофауна та її охорона / Національний науково-природничий музей НАНУ. – Луганськ, 2008. – С. 7–20. – (Праці Теріологічної школи. Вип. 9).

Кобеньок Г. В., Загорко О. П., Марушевський Г. Б. Збереження біорізноманіття, створення екомережі та інтегроване управління річковими басейнами: Посібник для вчителів і громадських природоохоронних організацій. – Київ: Wetlands International Black Sea Program, 2008. – 200 с.

Стецула Н. О. Екологія мишоподібних гризунів національного природного парку «Сколівські Бескиди»: Автореф. дис. ... канд. біол. наук / Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К., 2010. – 20 с.